

PROJEKTEERIJA: OÜ Lootusprojekt
Reg nr EP 10844791-0001
KM Reg nr EE100752083
MK tegevusluba E230/2005-P
MK tegevusluba VS 136/2004-P
Olevimägi 10-1, 10 123 Tallinn
Fax 6 411 578
GSM +372 50 866 53
info@lootusprojekt.ee

HAAPSALU POSTI TN ESKIISPROJEKT

ESKIIS

Projekteeritav ala asub Haapsalu vanalinna muinsuskaitsealaa – nr. 27013

OBJEKTI AADRESS	Lääne maakond, Haapsalu linn, Posti tänav 18301:007:0048, Karja tänav 18301:005:0065
STAADIUM Lootusprojekt OÜ töö nr	E 2014
TELLIJA tellija aadress reg. nr tellija esindaja esindaja kontakt	Haapsalu Linnavalitsus Posti 34, 90504, Haapsalu 75012802 Sirli Vaksmann 58838892 Sirli.Vaksmann@haapsalulv.ee
PROJEKTEERIJA	Lootusprojekt OÜ Kersti Lootus Marge Kõrgekuhi Kiur Lootus Siim Lootus Kadri Uusen
Konsultant	Edgar Kaare, Volitatud maastikuarhitekt-ekspert, tase 8, Tajuruum OÜ
VASTUTAV SPETSIALIST	Kersti Lootus Diplomeeritud arhitekt Volitatud maastikuarhitekt-ekspert, tase 8

November 2020

Haapsalu - linn juba aastast 1279!

Haapsalu linna nime tekkega on liikvel kaks lugu.

- Esimene neist väidab, et nimi on tulnud Haava salust.
- Teine teaduslikum versioon, et Haapsalu on tulnud kahest sõnast. *Hoap* tähendab ühepuupaati ja *salu* tähendab saart või poolsaart. Seega Haapsalu algne tähendus paadisaar, paadisadam poolsaarel vms.

Tänane Posti tänav on olnud postimaantee, mis kajastub juba 1683. aasta ajaloolisel kaardil.

Pööre Tallinna maanteelt Posti tänavale, mis viib Haapsalu kesklinna, toimub linna ajaloolistel äärealadel paiknenud Vana kalmistu ja Vennaskalmistu vahelt.

Tänav on raamitud enamasti madalate puitmajadega, kust saavad alguse mitmed võluvad kõrvaltänavad.

Piki Mihkli ja Vaba tänavat kulgeb Haapsalu vanalinna piir, kus Posti tänav muutub Karja tänavaks.

Karja tänav kulmineerub Lossiplatsiga ja pääsuga Haapsalu Piiskopilinnuse hoovi. Seal kõrval on ka Ilon Wiklandi Imedemaa ning jalutuskäigu kaugusel ka promenaad ning palju muudki.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et Posti tänaval kajastub Haapsalu linna kujunemise lugu ja seal on võimalik esile tuua rohkem kui 700 aasta jooksul kujunenud linna identiteeti.

- Identiteet on avalikkuse ettekujutus Haapsalust.
- Identiteet toimib kommunikatsioonisüsteemina - omaduste hulk, mis teeb linna unikaalseks võrreldes teiste linnadega.
- Identiteedi teadvustamine TEISTELE on vajalik mingisuguse ressursi saamiseks nt. elanikkonna saamiseks/hoidmiseks/kasvatamiseks, külaliste kohale meelitamiseks, toetuse saamiseks jne.
- Identiteedi teadvustamiseks tuleb anda äratuntav signaal – tajutavad tunnused, mille abil saab Haapsalu tuvastada, näiteks tema kujunemislugu ümber piiskopilinnuse, tema kuuluvus teiste Eesti kuurortlinnade hulka, vms.
- Posti tänav ja Karja tänav on Haapsalu linna PEATÄNAV. See tänav on Haapsalu identiteedi kandja.

Posti tänava rekonstrueerimisega liidetakse uus tänapäevane kihistus Posti tänava ajalukku. Projektlahenduse ülesandeks on luua tänav, kus tunneksid ennast hästi nii kohalikud elanikud kui ka külalised. Et oleks ruumi sõita autodel, sõita jalgratturitel ja jalutada jalakäijatel. Tekkiv väliruum, antud juhul tänavaruum, peab olema inimhõõtmelisust arvestav ja mitmekesine. Andma võimalikult palju informatsiooni linna identiteedi kohta.

Uue kihistuse kujundamisel tuleb tekitada seos tänaseni säilinud mineviku kihistustega. Oluline on tunnetada paiga sügavamat olemust, olemasolevaid väärtusi maksimaalselt esile tuua, et nad oleksid loetavad uues kihistuses. Juhul, kui põlvkondi ühendav lugu linnaruumis katkestada, kaob kujundatava ruumi isikupära. Oluline on, kui hästi osatakse uue lisamisel mõista vana ja kõiki kihistusi omavahel siduda.

Kersti Lootus

A. SELETUSKIRI

B. PLAANID

Nimetus	Mõõtkava	Joonise nr	Kuupäev
Asendiplaan v1	1:500	MA-4-01	23.11.2020

C. LISAD

Lisa 1. Ajaloolised ja tänapäeva vaated

Lisa 2. Projekteerija ja Tellija vaheline koosoleku protokoll

Lisa 3. Dendroloogiline hinnang

Lisa 4. Asendiplaan v2, v3, v4, v5

A. Seletuskiri

1	Üldosa.....	5
1.1	Projekteerimistöö piiritus.....	5
1.2	Üldandmed.....	5
1.2.1	Ehitise asukoht.....	5
1.3	Analüüs.....	6
1.3.1	Haljastus.....	6
1.3.2	Ajaloolised ja tänapäeva vaated.....	7
2	Asendiplaaniline lahendus.....	8
2.1	Üldosa.....	8
2.2	Eskiislahendus.....	9
2.2.1	Üldosa.....	9
2.2.2	Eskiisi koostamise käigus kaalutud lahendusvariandid.....	14
2.3	Katendid.....	16
2.4	Teed ja liikluslahendus.....	17
2.5	Hoonete soklid ja sissepääsud.....	20
2.6	Haljastus.....	21
2.7	Tehnovõrgud- ja rajatised.....	25
2.8	Väikevormid.....	25
2.8.1	Pingid.....	27
2.8.2	Prügikastid.....	27
2.8.3	Stendid ja viidad.....	27
2.8.4	Pollarid.....	28
2.8.5	Istutuskast.....	28
2.8.6	Jalgrattahoidja ja tõukerattahoidja.....	29
2.8.7	Jalgratta hoolduspunkt.....	29
2.8.8	Joogiveekraan.....	30
2.8.9	Bussiootepaviljon.....	30
2.8.10	Valgustid.....	31
2.8.11	Puude juure- ja tüvekaitsed.....	31
2.9	Ettepanekud Haapsalu Linnavalitsusele edasiseks projekteerimiseks.....	32
2.9.1	Linna liikluskorraldus.....	32
2.9.2	Linnainventar.....	33
2.9.3	Tallinna mnt ja Posti tn ristmik – Sõjahaudade haljasala.....	33
2.9.4	Haapsalu LV hoone lähiümbrus.....	34
2.9.5	Haapsalu Piiskopilinnus.....	35
2.9.6	Haapsalu Kultuurimaja.....	35

1 Üldosa

1.1 Projekteerimistöö piiritlet

Käesolev eskiis on koostatud Haapsalu Posti ja Karja tänava rekonstrueerimisprojekti lähteülesandeks.

1.2 Üldandmed

1.2.1 Ehitise asukoht

Lääne maakond, Haapsalu linn, Posti ja Karja tänav.

Pilt 1 Asukohaskeem (allikas: Maa-ameti geoportaal)

1.3 Analüüs

1.3.1 Haljastus

Alale on koostatud haljastuslik hinnang Tallinna Botaanikaia dendroloogi Olev Abneri poolt. Hinnang vt Lisa 3.

Eskiislahenduse joonisele on kantud puittaimede nimede lühendid vastavalt puu väärtusklassi värviga. Säilivatel puudel on kujutatud plaanil ka puu võra vastava väärtusklassi värviga.

Jrk nr	Kodu- maisus	Puittaimede eestikeelne nimetus	Puittaimede teaduslik nimetus	Lühend
1		enelas, keskmine	<i>Spiraea media</i>	EnK
2		enelas, tara-	<i>Spiraea chamaedryfolia</i>	EnT
3		hobukastan, harilik	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Hk
4	+	jalakas, harilik	<i>Ulmus glabra</i>	Ja
5		jugapuu, vänd-, 'Hicksii'	<i>Taxus xmedia</i> 'Hicksii'	JuVä
6	+	kask, kuld- (arukase ja sookase hübriid)	<i>Betula xaurata</i> (= <i>Betula pendula</i> x <i>Betula pubescens</i>)	KsK
7	+	kask, soo-	<i>Betula pubescens</i>	KsS
8		kibuvits, punalehine	<i>Rosa glauca</i>	KbP
9	+	künnapuu	<i>Ulmus laevis</i>	Kü
10		liguster, harilik	<i>Ligustrum vulgare</i>	Lg
11	+	mänd, harilik	<i>Pinus sylvestris</i>	Mä
12		mänd, kera-	<i>Pinus mugo</i> subsp. <i>rotundata</i>	MäMk
13		mänd, mägi-, lookjas	<i>Pinus mugo</i> subsp. <i>mugo</i>	MäML
14		mänd, seeder-, alpi	<i>Pinus cembra</i>	MäS
15		mänd, seeder-, kääbus-	<i>Pinus pumila</i>	MäS
16	+	pooppuu	<i>Sorbus intermedia</i>	Po
17	+	pärn, harilik	<i>Tilia cordata</i>	Pä
18		pärn, lääne-	<i>Tilia xeuropaea</i> (= <i>Tilia xvulgaris</i>)	PäL
19		pärn, suurelehine	<i>Tilia platyphyllos</i>	PäS
20		robiinia, harilik	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Ro
21	+	saar, harilik	<i>Fraxinus excelsior</i>	Sa
22		sirel, harilik	<i>Syringa vulgaris</i>	Si
23	+	tamm, harilik	<i>Quercus robur</i>	Ta
24	+	vaher, harilik	<i>Acer platanoides</i>	Va
25		vaher, saar-	<i>Acer negundo</i>	VaS

Järeldused:

- Üldiselt on käsitletaval alal kasvavad puud teises või kolmandas väärtusklassis.
- Puud, mille juurestiku kaitsevööndisse on paigaldatud trasse on halvemas seisundis, kui teised puud
- Puud on üldiselt heas seisukorras ja vajaks vaid regulaarsemat hooldust.
- Ajalooliselt on alale istutatud puid erinevates etappides ja liigid valitud vastavalt istutaja soovile.

- Põhiliselt on kasutatud alal pargipuid, mis oma suure kasvu ja olemuse tõttu ei sobi väikelinna tänavapuuks. Puud on suured ja neilt pudenevad lehed ning õitetolm kahjustavad hoonete fassaade. Tänavade idaküljel on puud hoonetele lähemal ja majadel on niiskuskahjustused.
- Samas pakuvad kõrgete ja laiade võradega puud varju tuule ja suvise palava päikese eest.

1.3.2 Ajaloolised ja tänapäeva vaated

Ala ajaloolise ja tänapäevase ülevaate koostamisel on kasutatud Haapsalu Linnavalitsuse arenguspetsialisti Ülla Parase materjale ja tähelepanekuid. Tänapäevaste vaadete saamiseks on kasutatud *Google Street View* pildimaterjali. Vt Lisa 1.

Haapsalu vanalinna muinsuskaitseala (reg nr 27013) ja selle piiranguvöönd (kaitseala ja piiranguvööndi piir kantud joonisele).

Ülevaade käsitletava ala kontaktvööndis asuvatest ajaloomälestistest.¹

Reg nr	Nimi	Aadress
4050	Carl (Karl) Abraham Hunniuse (1797-1851) haud	Haapsalu linn, Posti tn 44 // Vana kalmistu
4049	Cyrellus Kreegi (1889-1962) haud	Haapsalu linn, Posti tn 44 // Vana kalmistu
4048	Ernst Enno (1875-1934) haud	Haapsalu linn, Posti tn 44 // Vana kalmistu
4047	Haapsalu Vana kalmistu (piir kantud joonisele)	Haapsalu linn Posti tn 44 // Vana kalmistu, Surnuaia tn 1, Sauna põik 6, Jüriöö tn 7, Sauna põik 4, Jaama tn 17
4037	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	Haapsalu linn, Posti tn 45 // Sõjahaudade haljasala
4036	Terroriohvrite ühishaud	Haapsalu linn, Posti tn 45 // Sõjahaudade haljasala
4035	I maailmasõjas hukkunute ühishaud	Haapsalu linn, Posti tn 45 // Sõjahaudade haljasala

Ülevaade käsitletava ala kontaktvööndis asuvatest XX sajandi arhitektuuripärandi objektid.²

Reg nr	Nimi	Aadress	Dateeringu periood
457	Tuletõrjemaja	Karja tn 20	vabariik
458	Ärihoone	Karja tn 21	tsaariaeg
459	Kõrtsihoone	Karja tn 24	tsaariaeg
489	Veetorn	Posti tn 39	nõukogude
488	Trükikoda	Posti tn 30	nõukogude
487	Kultuurimaja	Posti tn 3	nõukogude
460	Kauplus, elamu	Karja tn 25	vabariik

Projekti koostamisel lähtuda dokumendist: „Haapsalu linna üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimused. Haapsalu vanalinna muinsuskaitsealale, selle kaitsevööndile, miljööväärtuslikele aladele ja raudteejaama hoonete ansambli kaitsevööndile”.³

Väljavõte Haapsalu vanalinna muinsuskaitseala eritingimustest:

- Haapsalu vanalinna muinsuskaitsealal tuleb ehitustegevuse kavandamisel ja teostamisel järgida Muinsuskaitseadust ja Haapsalu vanalinna muinsuskaitseala põhimäärust.
- Haapsalu linna rajamise algusest pärinev tänavavõrk on väärtus, mida tuleb säilitada.

¹ Kultuurimälestiste riiklik register

² Kultuurimälestiste riiklik register

³ <https://www.haapsalu.ee/uldplaneering>

- 5) Kui vanalinna alal pinnast kiht kihi haaval lahti võtta, paljandub seal enamasti läbilõige linna hoonestusest läbi paljude sajandite. Linna vanimas osas võib see viia lausa 13. sajandi alguseni. Lisaks tuleb taolistel kaevetöödel päevavalgele palju erinevaid leide, mis annavad uut informatsiooni ja aitavad kihistusi dateerida. Seetõttu ilma arheoloogilise järelevalveta kaevetööd peavad olema välistatud
- 16) Majade viimistlemisel kasutada naturaalseid, linaõlil põhinevaid värve, kivihoonete puhul lubikrohvi ja -värve.
- 17) Kasutada naturaalseid ehitusmaterjale, sünteetilised materjalid ja moodsad konstruktiivsed lahendused ei sobi kokku vana hoonestusega.

Väljavõte Haapsalu vanalinna muinsuskaitseala kaitsevööndi eritingimustest:

- 1) Vastavalt Haapsalu vanalinna muinsuskaitseala põhimäärusele ((RT I 2005, 42, 340) tuleb muinsuskaitseala kaitsevööndi hoonestamisel vältida järske kontraste hoonestuse mastaapsuses muinsuskaitsealal ja vahetult selle piiri ääres ning tagada vanalinna silueti vaadeldavus olulistest vaatepunktidest linnas, vanalinnasuunalistelt tänavatelt ja merelt.
- 2) Muinsuskaitseameti loata on muinsuskaitseala kaitsevööndis keelatud:
 - 2.1) püstitada välismõõtmete tõttu muinsuskaitseala oluliste vertikaalsete dominantide vaadeldavust häirivaid või olulisi kaugvaateid muinsuskaitsealale varjavaid ehitisi;
 - 2.2) püstitada muinsuskaitseala välispiirile välismõõtmetelt või ehitusmahult muinsuskaitseala või tema välispiiriga vahetult külgneva hoonestuse suhtes mastaapidelt mittesobivaid ehitisi;
 - 2.3) paigaldada olulistele vaatesuundadele vanalinnale avanevaid vaateid katvaid või oluliselt varjavaid reklaame, tehnilisi rajatisi või muid konstruktsioone.

2 Asendiplaaniline lahendus

2.1 Üldosa

Käesoleva eskiislahenduse eesmärgiks on koostada lähtetingimused Haapsalu Posti tänava projekti koostamiseks.

Eskiisi lähteandmeteks on Tellija suulised ja kirjalikud ütlused, kehtiv üldplaneering, kehtivad normdokumendid ja määrused. Projektlahendus peab arvestama universaalse disaini printsiipidega.

Olulisemad normdokumendid maastikuarhitektuurse lahenduse projekteerimisel on:

- Majandus- ja taristuministri 17.07.2015 määrus nr 97. Nõuded ehitusprojektile;
- EVS 932:2017 Ehitusprojekt;

- EVS 843:2016 Linnatänavad;
- Hea ehitustava ET-1 0207-0068
- RT 89-10620-et Haljasalade mullatööd
- RT 89-10949-et Õuealade taimestik. Hooldusjuhendi koostamine
- RT 89-11002-et Õuealade alus- ja kattetarindid
- Haapsalu linna kaevetööde eeskiri, KO 2010, 50, 688
- Ehitatud keskkonna ligipääsetavus nägemispuudega inimestele. Projekteerimisjuhend" (Eesti Pimedate Liit, 2016.a
- EVS 809-1:2002 „Kuritegevuse ennetamine. Linnaplaneerimine ja arhitektuur. Osa 1: Linnaplaneerimine”;
- RT 98-11180-et jalgratta- ja jalgteed, Soome transpordiameti juhend Jalakäijate-ja jalgrattateede projekteerimine (eesti keelne tõlge)
- <https://www.tartu.ee/et/jalgrattaparklate-tuupingimused>
- Nägemispuudega inimestele ligipääsetav keskkond
- https://pimedateliit.ee/wp-content/uploads/2017/04/EPL_juhend_august2016.pdf
- https://www.tallinn.ee/upload/Koiki_kaasava_elukeskkonna_kavandamine___loomine.pdf
- <https://epikoda.ee/spetsialistile/ligipaasetavus>

Kvaliteedinõuded:

- MaaRYL 2010 Ehitustööde kvaliteedi üldnõuded. Hoone ehituse pinnasetööd.
- TarindiRYL 2010 Ehitustööde kvaliteedi üldnõuded. Hoone kande- ja piirdetarindid.

Haapsalu Linnavalitsuse esindajate ja Projekteerija vahelisel nõupidamisel 09.11.2020 formuleeriti järgmised seisukohad (vt ka Lisa 2):

- Kõik puud Posti tänaval kuuluvad väljavahetamisele.
- Sellega seoses korrigeerib projekteerija parkimiskohti.
- Sõidutee laius on 3+3 = 6m.
- Teede katendina asfaldi mitte kasutada. Kasutada kas graniidist või betoonist autoliikluseks sobivaid kive.
- Bussid võivad peatuda sõidurajal. Kõnniteel peab olema normidekohane võimalus bussiootepaviljonide paigaldamiseks.
- Sõidukite lubatud suurim sõidukiirus on 30km/h.
- Eskiisprojekti koostamisel arvestada etappidena väljaehitamise võimalusega
- Nurme tn – Vaba tn; Tallinna mnt – Nurme tn ja Vaba tn – Kalda tn.

2.2 Eskiislahendus

2.2.1 Üldosa

Tänav algab kaubanduskeskuse esise pargiga ja lõppeb Lossiplatsiga. Kujundataval lõigule on antud kuurortlikult hele ja valge meeleolu.

Istutatav taimmaterjal on keskmisekasvuline - iluõunapuud, kirsid, pihlakad, viirpuud.

Fr.R. Kreutzwaldi ja Mihkli tn lõigule, kuhu puid ei mahu istutama, on kujundatud segaistutus põõsastest ja rohttaimedest. Selles lõigus on võimalik eksponeerida ajaloolist kraavidega lahendust,

kavandades madalhaljastusega istutusala teepinnast veidi madalamale ning kasutades looduskivimultši.

Puude juurekaitserestide alla ja istumistaskute sillutise vuukidesse on kavandatud püsikuid.

Majade sissepääsude ette on kavandatud taimekastid. Sellest võiks välja kujuneda kogukonnaprojekt. Vaaside vorm ja värv peaks olema ühes kvaliteedivõtmes kokku lepitud, samuti taimestamise printsiip. Nii anname tänavale suvise kuurortliku ilme.

Hoonete ette puude vahele kavandatud pingid, prügikastid ja jalgrattahoidjad on heledat tooni. Pingid on ilma seljatugedeta, pigem lühiajaliseks istumiseks tänavaruumis. See on taotluslik, et tänavaruumi pink oleks lihtsam ja askeetlikum ning ei pakuks oma vormilt konkurentsi seljatoega Haapsalu pingile, mida on linnaruumis ja promenaadil rohkesti (Kaubamaja esisel haljasalal, Linnavalitsuse haljakul, Mihkli pargis, Kultuurimaja ümbruses). Oluline oleks neile kontaktaladele/parkidele/platsidele kõigile oma kutsuv iseloom luua – selleks tuleks neile aladele eraldi ehitusprojektid koostada, mis toetaks ka Posti tänava kujundust. Kultuurimaja esisele võiks luua suvise varjualuse väliraamatukogule ja näituse stendid.

Tänav tuleb varustada infostendide ja suunaviitadega, mis annaks infot oluliste linnas asuvate objektide kohta ja kutsuks inimesi Haapsaluga tutvuma ning hõlbustaks linnas orienteerumist.

Enne ehitusprojekti koostamist tuleb tellida projektaladele muinsuskaitse eritingimused.

Posti tänav Tallinna maanteest Nurme tänavani.

Haapsalu linnasüdamesse sissesõit on hetkel halvasti tajutav. Tallinna mnt ja Posti tänava ristmik on tehniline liiklussõlm, kus puudub tajutav maamärk, mis viitaks, et läheduses on võluv vanalinn oma kohvikute ja väikeste poodidega. Tekib tunne „Sõida või mööda“.

Linna sissesõit tuleb ära markeerida talle ainuomase, iseloomuliku, silmapaistva objektiga. Selleks on välja pakutud efektselt väljavalgustatud Haapsalu linna vapp, mis paikneks kolmnurkse haljasala, kus paiknevad vennashauad, Tallinna maantee poolses tipus.

Kuna see haljasala on kaitse all, siis enne täpsema projekti tegemist, tuleb koostada muinsuskaitse eritingimused. Käesolev projekt teeb ettepaneku sellel alal kõrvaldada lühiealised saarvahtrad. Säilivad männid (tõenäoliselt tsaariaegsed) on heas tervislikus seisukorras. Saarvahtrate asemel on välja pakutud sellele alale lisaks istutada haava püramiidvorme, mis ühes versioonis on Haapsalu nimepuud. Haavad on kiirekasvulised ning kõrged, aitavad Kaubamaja suurt hoonestusmassi varjata ning inimhõõtmelisemaks muuta. Püramiidhaabade istutusala laieneks ka Veetorni hoone ette.

Seega, sissesõit linna võiks olla pidulike püramiidsete puude ja valgustatud vapiga esile toodud. Ülekäigukohast Kaubamajja suunduv jalgteed peaks olema sellise katendiga, mis ei kahjustaks olemasolevaid puid ning hauatähiseid. Olemasolevate puude ümber võiks paigaldada ringpingid ning

puutüvede ümber ringikujulised valgusega puujuurekaitsed. Lahendus oleks lihtne, ei oleks üleliia kallis ning mõistlikult hooldatav. Vapp see-eest peaks olema kunstiliselt kõrge väärtusega teostatud.

Vana kalmistu aia ääres kasvavad puud enamuses säilitatakse. Lisatakse uusi puud.

Posti tänav Nurme tänavast kuni Mikhli ja Vaba tänavani

Kui vaadata Posti tänavat 1895. aasta kaardil, siis seal on ära märgitud kahel pool teed alates Surnuaia ja Nurme tänavast kuni Mikhli ja Vaba tänavani kahel pool teed kraavid. Hilisematelt postkaartidelt on näha, et kinnistutele viisid üle kraavide väiksed sillad. Majade omanikud hakkasid kraavide äärde istutama tolmu kaitseks puud. Puud olid ka äikse korral pikse püüdjateks. Ajalooliselt piltidelt on näha, et majade esine puistu oli ebaühtlane. Puud olid istutatud erinevatel aegadel ja erinevat liiki. Alles peale kraavide likvideerimist 50-ndatel/60-ndatel aastatel istutati sinna, kuhu võimalik ka suurekasvulisi pargipuid – harilik tamm, harilik pärn, harilik hobukastan, harilik vaher jt. Tähelepanu väärivad robiiniad, mis on meil tänavapuudena üsnagi haruldased.

Ajapikku on puud suureks kasvanud ja tekitavad vastakaid emotsioone ja probleeme (pimedus, niiskus, määrduvad fassaadid ja katused jms).

Posti tänav on ilmakaarte suhtes põhja-lõuna suunaline. Läänepoolsel tänavaosal on kõnnitee kitsam, puud majadele lähemal, majad madalamad, vähem päikesevalgust ning seetõttu on majades pime ja niiske nii suvel kui talvel. Idapoolsel tänavapoolel on kõnnitee laiem, puud majadest kaugemal ja ka päikesevalgust rohkem.

Kuna olemasolevad puud on suurekasvulised, siis on neid pügatud. Suurte okste kõrvaldamisel on tekkinud suured lõikehaavad ning puude liigiomane kasvukuju on moonutatud.

Pügamine nõuab oskustöölist ja süstemaatilist tegutsemist, seega iga-aastaseid kulutusi. Vastasel juhul saavutatakse vastupidine tulemus – oksastik muutub veelgi tihedamaks, eluiga lüheneb seenhaiguste leviku tõttu ning nende lehtedeta olek talvel ei ole esteetiline.

Tallinna Botaanikaia dendroloog Olev Abner koostas alale puittaimestiku haljastusliku hinnangu. Idapoolsed (paremate valgustingimustega) puud on paremas seisukorras, kui läänepoolsed (varjupoolel). Selgelt on näha ka, et puud, mille juurekavas ei ole kaevetöid tehtud ja trasse paigaldatud on paremas tervislikus seisukorras kui puud, kus on juurekavas kaevetöid teostatud, kuid üldiselt on puud heas seisukorras ja kuuluvad II või III väärtusklassi.

Arvestades Posti tänava sillutiste asendamisega ja trasside ümber paigaldamisega, on suur tõenäosus, et paljud puud saavad selle käigus vigastada.

Käesolev eskiisprojekt on püüdnud eriti väärtuslikke puud võimalusel säilitada, kuid reaalselt säiluvate puude arv täpsustub edasistes projekteerimise staadiumites. Sellekohane ülevaade kajastub asendiplaani joonistel. Suuremahulistemate tööde käigus puude kasvutingimused muutuvad ja puud

saavad kahjustada. Seetõttu tuleb suhtuda konservatiivselt puude säilimisse ja pigem arvestada uute puude istutamisega.

Karja tänav Mihkli ja Vaba tänavast kuni Kalda tänavani.

Tegemist on vanalinna kaitsevööndisse jääva tänavalõiguga. Kuna Karja tänav on kuni Kalda tänavani sillutatud murtud pealispinnaga graniitkivi pätsidega, siis on väga oluline, et selline sillutusviis jätkuks vähemalt kuni vanalinna muinsuskaitseala piirini ehk siis Mihkli ja Vaba tänava jooneni.

Kogu Posti täna sillutamise printsiip – sõidutee, kergliiklustee, jalakäigutee vaata asendiplaani joonistelt. Karja tn lõik, vanalinna territoorium kuni Mihkli ja Vaba tänavani, tuleb kindlasti sillutada Karja tn olemasoleva graniitsillutisega analoogselt (murtud pealispinnaga graniidist päts). On oluline, et tee annaks sõnumi, et jõuti vanalinna kaitsealusele territooriumile.

Illustratsioonid

Illustratsioonid

Illustratsioonid

2.2.2 Eskiisi koostamise käigus kaalutud lahendusvariandid

1) Jalgrattarajad mõlema pool teed. Tänavasiht on sirgjooneline. Kiirust alandatakse teekatte sturktuuriga, tõstetud ristmikega ja tee ääres paikneva haljastusega.

Muud lahendusvariandid on tellija esindajatega läbi arutatud ja erinevatel põhjustel on neist loobutud.

2) Jalgrattarajad on mõlemal pool teed. Tee suund muutub. Kiirust alandatakse tõstetud ristmike ja tee suunamuutustega. Tee suuna muutmine tekitab suuremaid "platse" tee äärde, kuhu on võimalik kohalikel äridel laieneda. Samas väheneb haljaspinna maht ja parkimiskohtade arv. Suunamuutuste asukohad tuleb kindlasti edasisel projekteerimisel täpsemalt üle vaadata ja vajadusel täpsustada.

3) Jalgrattatee on Posti tänava idaservas. Üldiselt on lahendus analoogne variant 1)-ga, välja arvatud jalgrattatee osas. Üldiselt sellist jalgrattatee lahendust ei soovitata, kui on lõikumine kõrvalteede ja sissesõitudega.

Kokkupõrked sõidukite ja jalgratturite vahel jalgrattateega ristuvatel tänavatel ja mahasõitudel on statistiliselt levinuim jalgrattaõnnetuste liik. *Autojuhile on ebaintuiitivne, kui jalgratas tuleb väljasõidul paremalt poolt, vasakule vaadatakse igal juhul ka parempöörde korral. Teiseks, ristmike lahendused on ühesuunaliste jalgrattateede korral lihtsad ja selged*⁴

4)Vt. Lisa 4. Kaaluti viia ratturid ja sõidukid samas tasapinnas olevasse tänavaruumi ja seeläbi säästa maksimaalselt olemasolevat haljastust. Sõidukite kiirust alandatakse künniste ja sõidutee ristlõike lahendusega (tee keskosas on murtud pinnaga graniitkivi ja äärtes 1,5m laiused asfaltribad. Sõidukid peavad sõitma poolenisti ebatasasel teel ja ratturid saaksid sõita asfaltrajal. Lahendusega ei mindud edasi, kuna tegelikkuses oleks nii suuremahuliste tööde käigus haljastuse säilimine küsitav ja ka ehitustööd oleksid kallimad (käsitöö puude juurestiku kaitsevööndis). Lisaks on eraldi jalgrattarajad nii ratturitele kui ka jalakäijatele ohutumad.

5)Vt. Lisa 5. Kaaluti rajada eraldi jalgrattateed arvestades olemasolevaid puid. Sõidukite kiiruste alandamiseks kavandati tõstetud ristmikud. Lahendusega ei mindud edasi, kuna tegelikkuses oleks nii suuremahuliste tööde käigus haljastuse säilimine küsitav ja ka ehitustööd oleksid kallimad (käsitöö puude juurestiku kaitsevööndis). Kui peale ehitustöid puud siiski surevad, siis oleks tulemuseks ebaloosulikud lookevad jalgrattateed ja puuduv haljastus.

4 Väljavõte AB Artes Terrae OÜ poolt koostatud Tartu jalgsi ja jalgrattaga liikumise võrgustiku eskiislahendus).
https://www.tartu.ee/sites/default/files/research_import/2020-03/Tartu%20jkr%20v%C3%B5rgustikud%202020-02-24.pdf

2.3 Katendid

Põhimõtted:

- sõiduteekatte struktuur aitab vähendada liikumiskiirust
- jalgrattaradade teekatte pinnastruktuur ja toon peavad olema selgelt eristatavad kõrval olevatest jalgteedest, sõiduteedest ja vahe ribadest.
- jalgteed ja rattateed kokkupuutealadel (ristmikel ülekäikude juures) kasutada jalgrattateel jalgteed sillutist.
- kattematerjali valikul lähtuda ka Karja tn sillutise materjalist ja viimistlusest
- Allpool on toodud mõned kombinatsioonid, kuid need täpsustuvad edasises projekteerimises.

Kombinatsioon	1	2	3
Sõidutee	Helehall riskülikukujuline 200x100 mm graniitkivisillutis. Murtud pinnaga. (Analoogne Karja tänavaga)	Vaba ja Kalda tn vahel helehall riskülikukujuline 200x100 mm graniitkivisillutis. Murtud pinnaga. (Analoogne Karja tänavaga) Mihkli tänavast kuni Tallinna maanteeeni asfalt	Asfalt
Tõstetud ristmik/künnis	Tumehall riskülikukujuline 200x100 mm graniitkivisillutis. Küljed saetud ja pealt põletatud pinnaga	Tumehall riskülikukujuline 200x100 mm graniitkivisillutis. Küljed saetud ja pealt põletatud pinnaga	Tumehall riskülikukujuline 200x100 mm graniitkivisillutis. Küljed saetud ja pealt põletatud pinnaga
Künnise tõus / ülekäigurada	Tumehall / Valge ruudu kujuline 100x100 mm graniitkivisillutis. Küljed saetud ja pealt põletatud pinnaga. (Analoogne Karja tänavaga)	Tumehall / Valge ruudu kujuline 100x100 mm graniitkivisillutis. Küljed saetud ja pealt põletatud pinnaga (Analoogne Karja tänavaga)	Tumehall / Valge ruudu kujuline 100x100 mm graniitkivisillutis. Küljed saetud ja pealt põletatud pinnaga (Analoogne Karja tänavaga)
Könnitee	Helehall riskülikukujuline 200x100 mm graniitkivisillutis. Küljed saetud ja pealt põletatud pinnaga. Kohtades, kus könnitee laius on rohkem kui 2 m, rajada 0...0,5m laiused hoone sillutisribad 100x100 mm tumehallidest murtud	Suured helehallid betoonplaadid 700x700x80 mm Kohtades, kus könnitee laius on rohkem kui 2 m, rajada 0...0,5m laiused hoone sillutisribad 350x350x80 mm tumehallidest betoonplaatidest.	Suured helehallid betoonplaadid 700x700x80 mm Kohtades, kus könnitee laius on rohkem kui 2 m, rajada 0...0,5m laiused hoone sillutisribad 350x350x80 mm tumehallidest betoonplaatidest

	pinnaga graniitkivist.		
Rattatee	Asfaltkate	Suured tumehallid faasimata betoonplaadid 700x700x80 mm	Asfalt
Vaheribad	Helehall ruudukujuline 100x100 mm graniitkivisillutis. Murtud pinnaga	Helehall ruudukujuline 100x100 mm graniitkivisillutis. Murtud pinnaga	Helehall ruudukujuline 100x100 mm graniitkivisillutis. Murtud pinnaga
Parkimistaskud	Tumehall ruudukujuline 100x100 mm graniitkivisillutis. Murtud pinnaga	Helehall ruudukujuline 100x100 mm graniitkivisillutis. Murtud pinnaga	Asfalt
Äärekivi	Graniit	Graniit	Graniit

2.4 Teed ja liikluslahendus

Käesolev eskiislahendus lähtub eelkõige maastikuarhitektuursest aspektist ja vajab edasises projekteerimises täpsustamist.

Alal rakendada rahustatud liikluse põhimõtteid. Posti tänav on Haapsalu kohalik jaotustänav kus asub ka palju ärisid.

Väljavõte Eesti Vabariigi Standardist EVS 843:2016 Linnatänavad (ptk 8.2):

Liikluse rahustamise võtteid tuleb rakendada kindlate strateegiliste ja taktikaliste eesmärkide saavutamiseks.

Liikluse rahustamise strateegilised eesmärgid on:

- parandada praeguse elukeskkonna kvaliteeti ja ohutuse taset;
- luua ohutu, atraktiivne ja soodsa elukeskkonnaga piirkond;
- vähendada mootorsõidukiliikluse põhjustatud negatiivseid mõjusid [õhusaaste, müra, vibratsioon, liiklusõnnetused];
- edendada kergliiklust ja ühistranspordi kasutamist.

Liikluse rahustamise taktikalised eesmärgid on:

- saavutada mootorsõidukite madalamad sõidukiirused;
- vähendada kokkupõrgete sagedust ja tagajärgede raskusastet;
- suurendada jalakäijate (sh vaegliiklejate) ja jalgratturite liikumisvõimalusi, ohutust, liikumise sujuvust ning nende paremat märkamist/tajumist;
- vähendada liiklusjärelevalve vajadust;
- distsiplineerida liiklejaid;
- vähendada mootorsõidukite põhjustatud keskkonnamõju [õhu saastamine, müra, vibratsioon];
- vähendada läbiviiliiklust selleks mitte ettenähtud tänavatel.

Rahustatud liiklusega piirkonna kavandamisel lähtutakse harmoonilise keskkonna loomise põhimõttest, milles keskne roll on kergliiklusel. Selline piirkond täidab eelkõige keskkonnakujunduslikke, sh sotsiaalseid eesmarke, autoliikluse sujuvus on sekundaarne. Liikluse rahustamiseks kasutatavad meetmed tervikuna muudavad elukeskkonda meeldivamaks ning samal ajal loovad eeldused paremale liiklusohutuse tasemele. Liikluse rahustamise peamine eesmärk on saavutada aeglasem ja seega ohutum liiklemine jagatud liiklusruumis, vähendades eelkõige inimkahjuga liiklusõnnetuste arvu.

- Liiklusohutuse tagamine ei pea toimuma jalakäijate / jalgratturite / haljastuse / miljöö arvelt, vaid pigem mootorsõidukite liiklemise vähendamisest ning liikluskiruse piiramisest. Lõppeedsmärgiks on rajada inimlik peatänav kohalikele elanikele, kus on ruumi nii hoonetele, haljastusele, jalakäijatele, jalgratturitele, ühistranspordile ja ka sõidukitele.
- Edasisel projekteerimisel tuleb kindlasti üle täpsustada nähtavuskolmnurgad, bussipeatuste asukohad (bussipeatuste asukohad ülekäiguradade suhtes) ja pöörderaadiused. Võib kaaluda ülekäigukohtade ja ühistranspordi peatuste nihutamist ja/või sõidutee laiendamist, et ühisõiduki taga olev juht näeks möödumisvõimalust ja peatuse lähedal oleva teeületuskohal olevat jalakäijat/jalgratturit. Tutvuda ka Haapsalu linna, Uuemõisa ja Paralepa aleviku kergliikluse ohutusanalüüsiga⁵
- Teedelahenduses tuleb arvestada, et tegemist on linna ajaloolise südamega. Kasutatavad materjalid peavad olema ajaloolisse linnakeskkonda sobilikud ning väärivad – graniidist sillutuskivid ja -plaadid, betoonist sillutuskivid ja -plaadid ning asfaltbetoonkate.
- Sõidutee laiuse määramisel tuleb lähtuda EVS 843 määratlusest "Erandlik" – kohalik jaotustänav laiusega 6 m (kumbki sõidurida 3 m).
- Kogu projekteeritava ala piirkiiruseks on 30 km/h. Soovitav on sama piirkiirust kasutada kogu Haapsalu vanalinna territooriumil.
- Autode parkimiskoha mõõdud peavad olema 2,2x6 m, mis tuleneb parkimiskohtade vahele istutavate puude kasvuruumi nõuetest ja EVS 843:2016 tulenevast miinimaalsest parkimiskoha mõõtude nõuetest.
- Liikluskiruse vähendamiseks tuleb kasutada tõstetud ristmike ja künnistega ülekäiguradasid. Võib kasutada ka spetsiaalseid künniseid, mis ei sega ühistransporti (busside telgede vahe on piisavalt lai, et takistamatult üle sõita, kuid sõidua autod peavad hoo maha võtma).

Illustratsioon <https://www.marshalls.co.uk/commercial/product/reinforced-concrete-speed-cushions>

- Mõlemad tee servad peavad olema võimalusel maksimaalselt haljastatud. Istutatavate puude võrade suurus esitatakse joonisel. Kõnni-, jalgratta- ja sõiduteele ulatuvaid oksa tuleb vajadusel kärpida.
- Kõnnitee miinimumlaius peab olema vähemalt 1,8 m (erandkorras, treppide ees min 1,5 m), mis võimaldab kahel ratastoolis liiklejal üksteisest mööduda.
- Äärekivide kõrgused: jalgrattaradade ristumisel sõiduteega - 0 cm, jalakäigute ristumisel sõiduteega - 0,5..1,5 cm, parkimiskohtade ja jalgrattaradade vahel - 5 cm (et parkiv autojuht tunnetaks parkimisel oma paiknemist), hoovi sissesõidu ja sõidutee vahel - 2 cm.

⁵ https://www.mnt.ee/sites/default/files/survey/hk_kergliikluse_projekt_ii_etapp.pdf

- Jalgrattateele ei tohi kavandada sademeveerenne ega -kaeve. Kui need on hädavajalikud, siis peavad need olema projekteeritud selliselt, et kaaned püsiks tugevasti oma kohal oleksid jalgrattatee pinnaga võimalikult samas tasapinnas. Vuugid peavad olema võimalikult kitsad – maksimaalselt 5 mm. Rennikatete ja sademeveekaevude kaante avad peavad olema risti sõidusuunaga. 6
- Jalgrattatee ja üle sõiduraja viiv teeosa peab olema tasane, et jalgrattur saaks sõita ühtlase kiirusega ilma hoogu liigselt maha võtmata. Jalakäijatele ettenähtud alad, näiteks väljakuid, läbivad jalgrattateed ei ole mõeldud kiireks läbisõiduks. Seal kasutada asfaldi asemel pinnakatteks ühtlast plaatsillutist. Jalgratturitele mõeldud ruum tuleb tähistada selgelt ja arusaadavalt. Ainult värviga tähistamine ei ole piisav vaegnägijatele.
- Jalgrattatee suund tuleb tähistada. Suunatähiseid tuleb paigaldada tihedalt, et vähendada arusaamatusi rattaraja kasutajates.
- Kõik sõidutee ja kõnnitee ristumised peavad olema markeeritud vaegnägijatele mõeldud braikividega.
- Rattarajad/ rattatee peab olema selgelt eristatav sõidutee ja jalgte katendist.
- Ristmikele tekkivatel platsidel tuleb jalgrattatee servad markeerida roostevabast terasest nuppudega, mis kinnitatakse sillutuskivile, vt illustratsioon allpool. Nupp peab olema varustatud helkurkleepsuga. Võimalik on kasutada ka päikeseenergiat töötavaid tähiseid. Rattatee serv peab olema selgelt eristatav ka pimedal ajal. 7
- Käesolev projektlahendus on eskiisprojekti tasemel ja vajab kindlasti täpsemat läbitöötamist edasise projekteerimise käigus. Ehitusprojekti koostaja peab kaasama muinsuskaitse litsentsiga volitatud maastikuarhitekti, tase 7.
- Ala on piiritletud vanade hoonetega. Ehitustööde käigus võivad kahjustada saada hoonete hüdroisolatsioon ja ka konstruktsioonid. Ehitusprojekti koostaja peab projekti kaasama ka muinsuskaitse litsentsiga inseneri.
- Vertikaalplaneerimislahenduses arvestada hoonete trepiastmetega, väravatega (ka väravate avanemissuundadega). Maapinna kõrgus ei tohi põhjendamatult erineda kõrval asuvate erakinnistute maapinnast. Kõik väravad peavad avanema, sissesõidud peavad olema ühtlased. Hoonete tuulutusluuke, keldriaknaid, valguskaste jms ei tohi sulgeda.
- Vana kalmistuga piirneva kergliiklustee konstruktsioon avaldab survet kalmistu piirdemüürile. Vertikaaliga vähendada maapinna taset müüri juurs ja vähendada seeläbi pinnase survet.
- Alal kasvavad robiiniad, tammed ja okaspuud võimalusel säilitada. Puud, mis joonisel näidatud, tuleb jätta kasvama. Puude juurestiku kaitsevööndis teha õhemaid teekonstruktsioone, kasutada geosünteesimaterjale vms, et võimalusel säilitada teede lähedale jäävaid väärtuslikke puid.

6 RT 98-11180-et Jalgratta- ja jalgteed

7 RT 98-11180-et Jalgratta- ja jalgteed

Illustratsioon. Helkuriga varustatud roostevabast terasest nupud ja päikeseenergiat töötavad markeeringud ratturite suunamiseks platsidel ja väljakutel.

2.5 Hoonete soklid ja sissepääsud

- Tellija peab teavitama hoonete omanikke võimalikult varakult projektlahenduse realiseerimisajast, et omanikud saaksid võimalusel ennetavalt hoonete soklite/fassaadide rekonstrueerimistööd planeerida ja ei peaks peale tänava rekonstrueerimist sillutist uuesti lahti võtma.
- Olemasolevate hoonete esised looduskivist astmed ja astmeplaadid tuleb võimalusel säilitada.
- Uued astmed/trepid/kaldteed on kavandatud betoonist ning peavad olema ümbritsevast sillutisest selgelt eristuvad, peenharjatud pinnaga. Soovitav astme mõõt 130x400mm, kuid kõik lahendused tuleb kohaspetsiifiliselt täpsustada ja kooskõlastada hoone omanikuga.
- Avaliku kasutusega hoonetele ja põhjendatuse korral, kui hoones sees saab ratastooliga liikuda, ning jalakäijate tee miinimumlaius võimaldab, rajada ukse ette betoonist kaldtee (pikikalle kuni 6%, erandjuhtudel kuni 10%). Kaldtee minimaalne laius on 1 m.8
- Ehitustööde käigus kahjustada saanud hoonete hüdroisolatsioon, soklid (sh ka sokliplaadid, krohv ja värv), veelauad, veeplekid, vihmaveesüsteemid jne tuleb taastada. Projekti koostamise käigus kaardistada muinsuskaitsealal võimalikud väärtuslikud detailid ja ohukohad ning pakkuda ehitajale võimalikud lahendused. Tööde tegemisel lähtuda Haapsalu linna üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimustest. Taastamistööd ja lahendused kooskõlastada Haapsalu Linnavalitsusega.

8 Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele <https://www.riigiteataja.ee/akt/131052018055>

2.6 Haljastus

- Ekiislahenduses säilitatud puude osas selgub lõplik lahendus ehitusprojekti koostamisel (sh tehnovõrkude- ja vertikaalplaani koostamisel).
- Säilivatele puudele näha ette regulaarne võrahooldus igal kolmandal aastal. Eelkõige tuleb võrad puhastada kuivanud okstest ja tüügastest, samuti vajadusel vähendada harusid ja oksi ning kujundada puu võra. Harude ja okste tormimurrud ja -rebendid tuleb hooldada võimalikult kiiresti.
- Nähtavust segavad ja ohutusgabariite mitte tagavad puuvõrad tuleb piirata. Võra piiramisel ei tohi puudele tekitada jäädavaid kahjustusi. Puude võrade piiramine kooskõlastada haljastusliku hinnangu koostanud dendroloogiga (Olev Abner).
- Võra tuleb lõigata vastava eriala koolitusega spetsialisti – arboristi poolt professionaalselt. Puude oksi ei või lõigata kevadel pungade puhkemise ajal, lehtede langetamise ajal ja tugevate külmakraadidega.
- Kavandatav taimmaterjal peab olema Eesti kliimasse sobilik.
- Alale kavandatud uued puud peavad olema inimhõõtmelised ja mitte liigselt varjama kõrvalasuvaid hooneid, välja arvatud Veetorni ja Kaubamaja vahetus läheduses, kus hoonestus on kõrgem ning seetõttu nõuab ka kõrgemat haljaspuhvrit.
- Istutavatele puudele tuleb ette näha metallist tüvekaitsmed ja juurekaitserestid.
- Lisaks kõrghaljastusele tuleb kavandada ka madalhaljastust põõsaste, püsikute ja rohttaimede näol. Kõik istikud peavad olema konteinertaimed.
- Istikud peavad olema Eestis või naaberriikides paljundatud, kasvatatud ja koolitatud. Kui neid ei ole antud kohtades saada, tuleb istikud tellida usaldusväärse puukooli kaudu.
- Kõik istikud peavad olema liigi-, sordi- ja vormiehtsad. Istikute kõrgus, laius ja võrsekasv peavad olema liigi-, sordi- ja vormitüüpilised. Istikutel ei tohi olla haigusi ega kahjureid, kuivanud oksatüükaid ega oksi, rebendeid, murdumisi ega muid vigastusi ning kuivamistunnuseid.
- Istutusala tuleb katta multšiga.
- Mihkli tänava ja F.R. Kreutzwaldi tänava vahelisel lõigul rõhutada ajaloolist kraavidega tänavaruumi lahendust, rajades madalhaljastusega istutusalaid kõnni- ja jalgrattatee tasapinnast ca 15...20 cm madalamale. Multšina selles lõigus kasutada looduskivimultši. Juhul, kui vertikaalplaneeringuga juhitakse ka sademevett nendele haljasaladele, tuleb taimmaterjali valikul arvestada ajutist liigvett taluvate taimedega. Sarnane printsiip on kavandatud ka Haapsalu Linnavalitsuse hoone esisele tänavalõigule.
- Võimalik taimmaterjal ja nõuded istikutele:

			TAIMMATERJALI SPETSIFIKATSIOON		Posti tn., Haapsalu,		
nimetus ladina/eesti keeles		Istutustihedus tk/m2 või suurus	Foto	õitse misae g	kõrgus ja laius (m)	märkused	Pakkuja
Lehtpuud							
Crataegus laevigata	tõmbilehine viirpuu 'Paul's Scarlet'	Istiku kõrgus 2,5 m +		VI	kõrgus 3-4 laius 2-3	karmiinpunased õied, õitseb rikkalikult	Juhani Puukool, Seedri Puukool, Nurga Puukool
Malus	iluõunapuu 'Red Sentinel'	Istiku kõrgus 2,5 m +		V	kõrgus 3-4 laius 2-3,	Valged õied roosaka värvusega, punased viljad püsivad talve keskpaigani. Lehtede sügisvärvus pruunikaspunane.	Juhani Puukool, Nurga Puukool, Neeva Aed
Sorbus aucuparia	harilik pihlakas 'Sheerwater Seedling'	Istiku kõrgus 4 m +		V		Püstise koonilise võraga sirgetüveline sort. Lehed tumerohelised. Eestis külmakindel puu. Mullastiku suhtes vähenõudlik. Paremini kasvab värsketel, niisketel saviliiv- ja liivsavi muldadel. Juurestik maapinnalähedane. Kiirekasvuline.	Juhani Puukool, Karukäpa Puukool, Nurga Puukool
Populus tremula	harilik haab 'Erecta'	Istiku kõrgus 4 m +		V	kõrgus 7- 10, laius 0,8-1m	Erakordselt kitsa püramiidse võraga. Kõige kitsamavõralisem ja ilusam püramiidjas sort. Roheliste lehtedega kiirekasvuline puu. Kasvukohaks on parim kuiv kuni parasniiske viljakas muld ja päikseline koht. Täiesti külmakindel.	Juhani Puukool, Karukäpa Puukool, Järvelja Õppe- ja Katsemetsakond, Nurga Puukool

Põõsad							
Amelanchier lamarckii	Lamarcki toompihlakas	Istiku kõrgus 2,5 m +		V	laius 2 kõrgus 3-4	Ovaalsed lehed on puhkedes vaskpunased, suvel rohelised, sügisel kollased ja pruunid. Valged õied kobarates, noorte lehtedega kontrastis. Sinakasmustad, söödavad viljad.	Juhani Puukool, Nurga Puukool, Järvelja Õppe- ja Katsemetsakond, Karukäpa Puukool
Hybrid Rugosa	pargiroos 'Ritausma'	5 tk/m2 Istiku kõrgus 0,6-0,8 m, 5- haruline		VII- VIII	kõrgus 1-1,5	Leht roheline, kare ja kortsuline. Noored võrsed magusa õuna lõhnaga. Õnroosad kergelt lainelise servaga, täidetud õiekobarad.	Juhani Puukool, Neeva Aed, Järvelja Õppe- ja Katsemetsakond
Ribes alpinum	magesõstar 'Schmidt'	5 tk/m2 Istiku kõrgus 0,6-0,8 m, 5- haruline		V	kõrgus 1-1,5	Kompaktne, tihe põõsas. Lehtib kevadel väga vara. Lehed muutuvad sügisel helekollaseks. Kollakasrohelised õied. Marjad punased, söödavad.	Juhani Puukool, Nurga Puukool, Hansaplant, Järvelja Õppe- ja Katsemetsakond
Spiraea betulifolia	kaselehine enelas Thor	5 tk/m2 Istiku kõrgus 0,4-0,6 m, 5- haruline		VII- VIII	kõrgus 0,5-0,8	Õied valged 3-6 cm läbimõõduga sarikpöörises. Üitseb rikkalikult. Sügisvärvus leekivpunane kuni tumevioletjas.	Juhani Puukool, Seedri Puukool, Nurga Puukool, Järvelja Õppe- ja Katsemetsakond
Spiraea japonica	Jaapani enelas 'Genpei'	5 tk/m2 Istiku kõrgus 0,4-0,6 m, 5- haruline		VII- VIII	kõrgus 0,7	Lehed on hele- kuni tumerohelised. Punane sügisvärv. Õied on tipmistes kannastes roosad ja valged õied koos.	Juhani puukool, Nurga Puukool, Hansaplant, Järvelja Õppe- ja Katsemetsakond
Symphoricarpos	Iumimari 'White Hedge'	5 tk/m2 Istiku kõrgus 0,6-0,8 m, 5- haruline		VI-VII	kõrgus 1-1,2	Roosadele väikestele õitele järgnevad puhasvalged marjad. Viljub rikkalikult.	Juhani Puukool, Nurga Puukool, Neeva Aed, Hansaplant

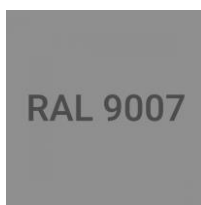
Püsikud							
Hemerocallis	päevaliilia 'Stella de Oro'	9 tk/m2 konteiner C3		VII- VIII	kõrgus 0,3- 0,4	Õitseb sügisel teist korda. Lehed on kitsad, süstjad, tumerohelised. Trompetõied on lõhnavad, kuld kollased	Juhani Puukool, Karukäpa Puukool, Hansaplant, Neeva Aed, Aiasõber
Nepeta x faassenii	Faasseni naistenõges 'Walkers Low'	9 tk/m2 konteiner C3		V-IX	kõrgus 0,45	väikesed, lillakassinised huulõied pikas õisikus.	Juhani Puukool, Neeva Aed, Aiasõber, Garden.ee OÜ
Waldsteinia ternata	Siberi valdsteinia	12 tk/m2 konteiner C2		V-VI	kõrgus 0,1- 0,15	Roomav, maapinda kattev. Tumerohelised kolmetised lehed moodustavad tiheda igihalja vaiba. Meenutab natuke maasikataime. Kollased õied,	Juhani Puukool, Neeva Aed, Hansaplant, Aiasõber

Taimmaterjali tellimisel arvestada, et kui soovitakse sügisel istutada suurekasvulisi istikuid, siis vähemalt broneeringud peaks kevadel ära tegema, sest suurekasvulisi istikuid ei pruugi hiljem enam saada olla.

Olemasoleva säiluva haljastuse hoolduses lähtuda Olev Abneri poolt Haljastuslikus Hinnangus esitatud soovitudest!

2.7 Tehnovõrgud- ja rajatised

- Kõik tehnovõrgud tuleb projekteerida ja paigaldada nii, et nende kaitsevööndid ei ulatuks haljasribadele. Kui see on vältimatu, siis tuleb tehnovõrkude ümber paigaldada hülss, mis võimaldab teostada tehnorajatiselise remonttööd puid ja juuri kahjustamata. Ekstreemsetes oludes kasutada tehnovõrkudele mõeldud juurekaitsekilpe.
- Valgustipostid tuleb valida linnakeskkonda sobivad. Posti kõrgus ei tohi ulatuda kõrgemale kui ümbritsevad hooned. Valgustid tuleb paigaldada istutatavate puude vahele, et puude võrad ei varjaks valgust. Kasutada tuleb LED valgusteid, valgussoojus maksimaalselt 3000 K. Kõik valgustipostid ja valgustid peavad olema kuumtsingitud ja pulbervärvitud, toon alumiiniumhall (RAL9007), valgustipostid kaetud puitkattega. Valgusti kuju peab olema lihtsa selge geomeetriaga (ring, ristkülik). Kõik elektri- ja sidekilbid peavad olema pulbervärvitud, toon alumiiniumhall (RAL9007). Haapsalus on põhiliselt kasutusel küll 4000K valgustid, kuid kuna need ei ole inimsilmale kui mugavad, siis soovitame üle minna 3000 K LED valgustitele, isegi kui ülemineku perioodil võib tekkida üldiselt "rahutu" valgusfoon linnas.
- Kõik elektrikilpide asukohad peavad olema võimalusel varjatud ja ei tohi jääda käiguteedele või olulistesse vaatesektoritesse.
- Sadeveerenne mitte kavandada jalgrattateedele.
- Tee äärde suubuvate hoonete sademeveesüsteemist tulevad veed juhtida linna sademevee süsteemi. Renne üle jalgrattaradade ei tohi kavandada. Erandkorras võib kasutada kinniseid rennkanaleid. Rennkanali kate peab olema esteetiline, sobima ülejäänud tänavaruumiga, olema kindlalt kinni ning olema sillutatud alaga samas tasapinnas.
- Sillutisele jäävad tehnorajatiselise kaevuluugid peavad olema kandilised.
- Sõidutee servas tuleb kasutada neelukaevusid, et vähendada kaevukaante hulka sõiduteel. Kui kavandada restkaeve, siis kaevu resti ribad peavad olema liikumissuunaga risti.
- Valgustid paigaldada sõiduteest ja jalgrattateest vähemalt 0,5 m kaugusele. Valgustusele teha valgusarvutused. Lähtuda LV tehnilistest nõuetest.
- Kõik valgustid, postid ja kilbid peavad olema kuumtsingitud ja pulbervärvitud. Põhitoon on alumiiniumhall, RAL9007:

Illustratsioon.

2.8 Väikevormid

Käesolevas peatükis on tehtud ettepanekud võimalikele kasutatavatele väikevormidele. Välimööbel peab olema ilmastiku- ja vandalismikindel. Kõik väikevormid peavad sobituma Haapsalu üldise kujundusprintsiibiga, ent võiksid selgelt eristuda ja olla omaette identiteediloojad rekonstrueeritavale Posti tänavale. Kavandavate väikevormide kasutusiga peab olema min 15 aastat. Kõik maapinnaga

kokkupuutuvate metallosade keskkonnaklass peab olema C4. Kõik metalldetailid peavad olema kuumtsingitud ja pulbervärvitud.

Põhitoon on alumiiniumhall, RAL9007:

Illustratsioon.

2.8.1 Pingid

- Posti tn põhipingid peavad olema kahepoolsest kasutatavad, võimalik toode nt Forms+Surfaces pink *Circuit* ilma seljatoeta.
- Puitmaterjalina tuleb kasutada troopilist oksavaba puitu, mis on ennast tõestanud, kui väliruumis kõige paremini vastupidav puitmaterjal.
- Metallosade viimistlustoon peab olema alumiiniumhall RAL9007.

Illustratsioon. Forms+Surfaces pink *Circuit* (www.forms-surfaces.com)

2.8.2 Prügikastid

- Prügikastid peavad olema minimalistliku ja lihtsa vormiga, võimalik toode nt Vestre prügikast *Bloc*.
- Metallosade viimistlus peab olema alumiiniumhall RAL9007.

Illustratsioon. Vestre prügikast *Bloc* (www.vestre.com)

2.8.3 Stendid ja viidad

Vastavalt Haapsalu linna arengukavale 2018-2028 (<https://www.riigiteataja.ee/akt/408112018010>). "Haapsalu viidad on amortiseerunud ja kohati vananenud infoga. Vajalik on terviklik uus viitade süsteem. Viidad peaksid olema stiliseeritud sobivatena Haapsalu ajaloolise kuurortlinna keskkonnaga".

- Stendid ja viidad peavad olema minimalistliku ja lihtsa.
- Stendi informatsiooniosa peab olema vajadusel lihtsasti vahetatav.
- Metallosade viimistlustoon peab olema lihtne, toonid must/valged.
- Stendidel ja viitadel kajastuva info valmistab ette Tellija. Vastavalt sellele lahendada andmekandjate suurused ja võimalikud asukohad.

Illustratsioon.

- Ajaloolise informatsiooni kajastamiseks töötada välja Posti tänavale erilahendusega stend, mis võiks olla inspireeritud Eesti posti ajaloost.

Illustratsioon. Näide ajaloolisest postkastist

2.8.4 Pollarid

- Pollarid peavad olema minimalistliku ja lihtsa ümmarguse vormiga, võimalik toode nt Metalco tootevalikust pollar *Quick*.
- Metallosade viimistlustoon peab olema alumiiniumhall RAL9007.

Illustratsioon. Metalco pollar *Quick* (www.metalco.it)

2.8.5 Istutuskast

- Istutuskastid kavandada hoonefrontide ette, nt sissepääsude ja treppide kõrvale. Iga istutuskasti asukoht tuleb kooskõlastada hoone omaniku ja linna vahel.
- Istutuskastide vorm peab olema minimalistlik ja lihtne.
- Võimalikud istutuskastide tooted nt Metalco tootevalikust istutuskastid *Lounge*, *Aster*, *Pitocca* ja *Dahlia*. *Lounge* istutuskastid on mujal linnas juba kasutusel, kuid kõik ülejäänud nimetatud sama tootja tooted on omavahel hästi sobituvad ning võimaldavad sõltuvalt asukohast ja vajadusest kasutada kas silindrikujulisi, risttahuka kujulisi või koonusjaid istutuskaste ka mujal linnaruumis.
- Metallosade viimistlustoon peab olema alumiiniumhall RAL9007.

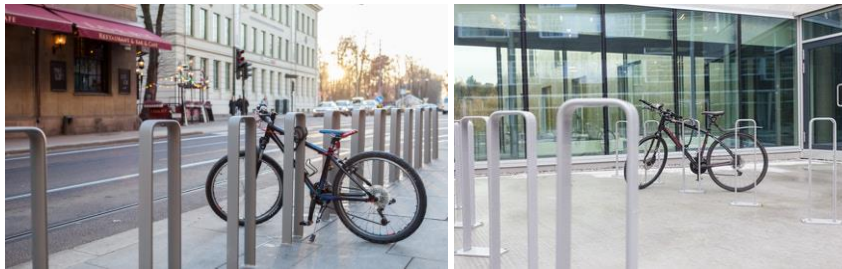
- Istutuskastil võiks olla võimalus kinnitada roostevabast terasest plaat, kuhu saab graveerida või kleepida Haapsalu linnale iseloomuliku kujutise, nt Haapsalu linna vapi.

Illustratsioon. Metalco istutuskastid ning võimalik vakikujutis roostevabast terasest plaadil (www.metalco.it)

2.8.6 Jalgrattahoidja ja tõukerattahoidja

- Jalgrattahoidjate vorm peab olema minimalistlik ja lihtne.
- Jalgrattahoidja peab võimaldama jalgratta raamist kinnitamist.
- Metallosade viimistlustoon peab olema alumiiniumhall RAL9007.
- Võimalik toode nt Vestre tootevalikust jalgrattahoidja Vroom.

Illustratsioon. Vestre jalgrattahoidja Vroom (www.vestre.com)

- Tõukerattahoidjate vorm peab olema minimalistlik ja lihtne.
- Tõukerattahoidja peab võimaldama selle raamist kinnitamist.
- Metallosade viimistlustoon peab olema alumiiniumhall RAL9007.
- Võimalik toode nt LAB23 tootevalikust tõukerattahoidja Wave Strip või Flamingo.

Illustratsioon. LAB23 tõukegrattahoidja Wave Strip ja Flamingo (www.lab23.it)

2.8.7 Jalgratta hoolduspunkt

- Jalgratta hoolduspunkt(id) kavandada jalgrattatee vahetusse lähedusse.
- Jalgratta hoolduspunkti vorm peab olema minimalistlik ja lihtne.
- Hoolduspunkt peab sisaldama erinevaid tööriistu ja jalgrattapumpa.
- Metallosade viimistlustoon peab olema alumiiniumhall RAL9007.

- Võimalik toode nt Bikeep tootevalikust.

Illustratsioon. Bikeep jalgratta hoolduspunkt (www.bikeep.com)

2.8.8 Joogiveekraan

- Posti tänavale näha ette joogiveekraan.
- Joogiveekraani vorm peab olema minimalistlik ja lihtne.
- Võimalik toode nt Metalco tootevalikust seeria *Fuente* (C, E või R).
- Metallosade viimistlustoon peab olema alumiiniumhall RAL9007.

Illustratsioon. Metalco joogiveekraanid Fuente tooteseriast (www.metalco.it)

2.8.9 Bussiootepaviljon

- Posti tänavale näha ette uued bussiootepaviljonid.
- Paviljoni peab olema tänavalt vaadelduna lameda katuse ja lihtsa risttahukalise vormiga.
- Paviljonis peab olema puitkattega istepink.
- Paviljoni üks külg peab olema klaasist (bussi lähenemise märkamiseks) ja teine külg võib vastavalt linna soovile olla kas klaasist või reklaampinnana kasutatav pind.
- Paviljon peab olema valgustatud.
- Võimalik toode nt Metalco tootevalikust bussiootekoda *Hut Shelter*.
- Metallosade viimistlustoon peab olema alumiiniumhall RAL9007.

Illustratsioon. Metalco bussiootekoda Hut Shelter (www.metalco.it)

2.8.10 Valgustid

- Valgustid panna vaheldumisi mõlemale poole tänavat.
- Valgustiposti kate puit. Posti metallosad RAL 9007.
- Valgusti korpuse toon RAL 9007.
- Valgussoojus max 3000 K.
- Postid paigaldada vaheletoetavale. Postid ei tohi segada liiklejaid (sh autojuhte, jalgrattureid ja jalakäijaid).
- Postide asukohad kooskõlastada liikluskorralduse projekteerijaga.
- Liiklusmärgid paigaldada võimalusel lambipostide külge.

Illustratsioon WE-EF valgustid RFL530-SE LED RFL540-SE LED (www.we-ef.com/)

2.8.11 Puude juure- ja tüvekaitsed

- Sillutatud aladele istutatavatele puudele tuleb paigaldada juurekaitserestid.
- Kõigile puudele tuleb paigaldada tüvekaitsed.
- Kui tüvekaitse ja juurekaitserest on ühest komplektist, siis on võimalik tüvekaitset kasutada ka puu toestamiseks. Kui ei, siis tuleb puud vähemalt esimese kolme aasta jooksul peale istutamist toestada. Soovituslikult lähtuda Tallinna linna määrusest 112 "Avalikele aladele puude istutamise kord", kuna vastavasisuline õigusakt Haapsalu linnas puudub.
- Sõiduteeäärsetele puudele kaaluda tüvekaitset, mis kaitseks puid ka soolade ja saaste eest.
- Tüvekaitse metallosade viimistlustoon peab olema alumiiniumhall RAL9007.

Illustratsioon. Näiteid erinevatest tüvekaitsetest ja juurekaitserestidest.

2.9 Ettepanekud Haapsalu Linnavalitsusele edasiseks projekteerimiseks

2.9.1 Linna liikluskorraldus

- Soovitatav on 30 km/h piirkiirust kasutada kogu Haapsalu vanalinna territooriumil.
- Kõikidesse avalikesse parklatesse paigaldada jalg- ja tõukerataste laenutuseks vajalik inventar.
- Soovitatav on kogu vanalinna territooriumil kehtestada tasuta parkimine ainult Haapsallu registreeritud elanikele ning külalistele tasuline parkimine, välja arvatud selleks ettenähtud parklates. See meede vähendaks suviti parkivate sõidukite kogust linna kitsastel tänavatel, samas võimaldaks kohalikel mugavalt igapäevatoimetusi teha. Tasuline parkimine võib olla ka hooajaline (analoog nt Narva-Jõesuu).

Aluseks võtta:

- Tallinna rattastrateegia <https://www.tallinn.ee/est/ehitus/Tallinna-Rattastrateegia-2018-2028>
- Tartu jalgrattaliikluse strateegiline tegevuskava https://tartu.ee/sites/default/files/uploads/Linnavarad/SECAP/Tartu%20jalgrattaliikluse%20strateegiline%20tegevuskava_Final_22042019.pdf
- Tartu jalgsi ja rattaga liikumise võrgustikud https://www.tartu.ee/sites/default/files/research_import/2020-03/Tartu%20jkr%20võrgustikud%202020-02-24.pdf
- Juhend Kõiki kaasava elukeskkonna kavandamine & loomine https://www.tallinn.ee/upload/Koiki_kasava_elukeskkonna_kavandamine___loomine.pdf
- Tallinna linnamööbli valiku ja paigaldamis juhend <https://www.tallinn.ee/est/ehitus/Tallinna-linnamoobli-valiku-ja-paigutuse-juhend.pdf> ja uuring https://uuringud.tallinn.ee/file_download/827
- Tartu jalgrattaparklate tüüptingimused <https://www.tartu.ee/et/jalgrattaparklate-tuupitingimused>
- Ehitatud keskkonna ligipääsetavus nägemispuudega inimestele projekteerimisjuhend <https://pimedateliit.ee/juhttee/projekteerimisjuhend/> ja EAS juhend <https://www.eas.ee/wp-content/uploads/2017/05/ligip%C3%A4%C3%A4setavuse-juhend.pdf>
- Maanteeameti tõlgitud "Jalakäijate ja jalgrattateede projekteerimine" (Soome Transpordiamet) mitteametlik tõlge https://www.mnt.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/Juhendid/projekteerimine/2014-11_jalakajate_ja_jalgrattateede_projekteerimine.pdf
- RT 98-11180-et jalgratta- ja jalgteed
- Maanteeameti Juhendmaterjalide kogumik liikluse rahustamise abinõudest asulas https://www.mnt.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/Liiklusohutus/juhendmaterjalide_kogumik_liikluse_rahustamise_abinõudest_asulas_30-03-2015.pdf
- Liikluse rahustamise tehniliste vahendite analüüs ja soovitude täpsustamine nende kasutamiseks <https://www.mnt.ee/sites/default/files/survey/rahust.pdf>
- Haapsalu kõnniteede ligipääsetavuse kaart <https://www.tlu.ee/haapsalu/uudised/valmis-it-lahendus-gohaapsalueu>
- Jalgrattaliikluse planeerimise ja edendamise käsiraamat https://mkm.ee/sites/default/files/jalgrattaliikluse_kasiraamat.pdf

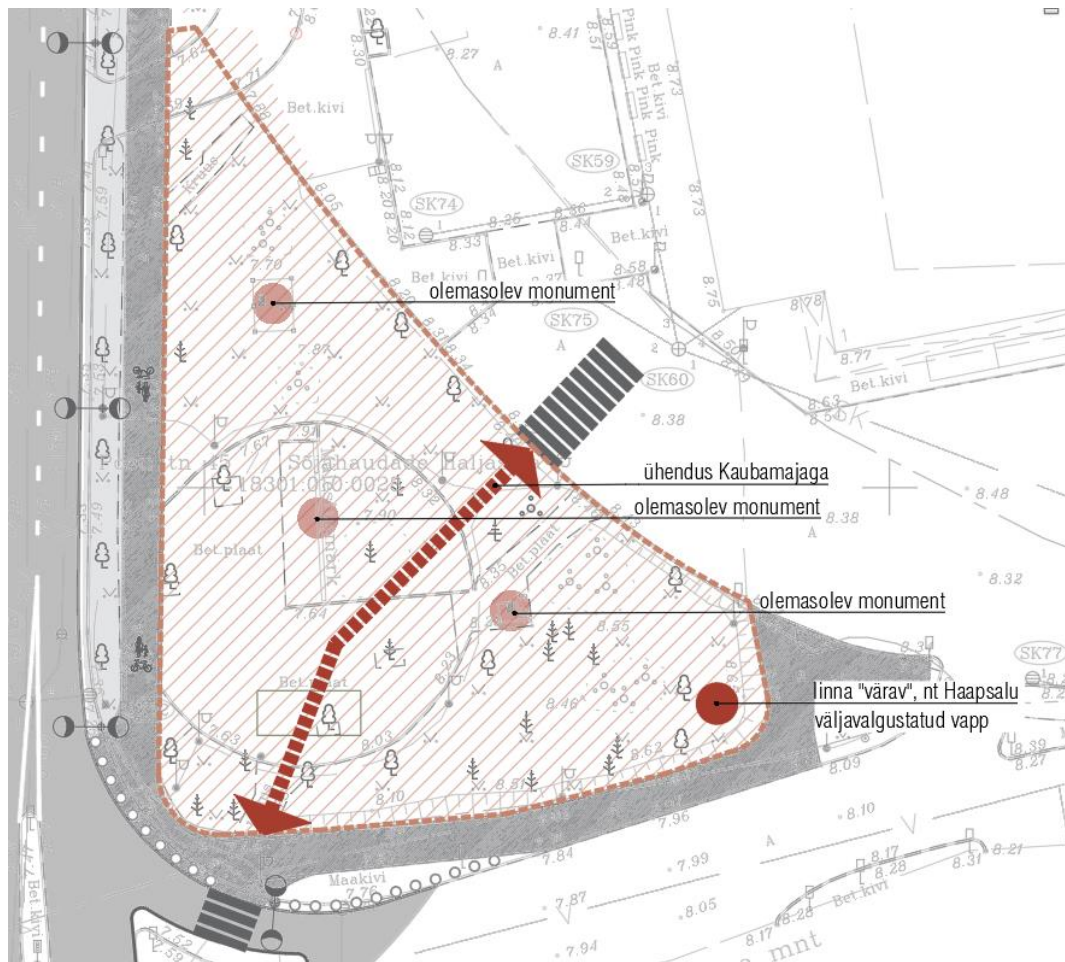
- Haapsalu linna, Uuemõisa ja Paralepa aleviku kergliikluse ohutusanalüüs
https://www.mnt.ee/sites/default/files/survey/hk_kergliikluse_projekt_ii_etapp.pdf

2.9.2 Linnainventar

- Kaaluda kogu linna kergliiklusteedele ja välimööblile ühtse kontseptsiooni väljatöötamist ja loomist. See aitaks väiksemamahuliste linna tänavate rekonstrueerimisprojektide koostamisel luua lihtsamalt ühtset, kõigile liiklejatele arusaadavat, ohutut liikluskorraldust ja vähendaks eritüübilisi ning ka erihooldust vajava linnamööbli hulka.

2.9.3 Tallinna mnt ja Posti tn ristmik – Sõjahaudade haljasala

- Tellida muinsuskaitse eritingimused Sõjahaudade haljasalale.
- Tallinna mnt ja Posti tn ristmiku läheduses olevale Sõjahaudade haljasalale tuleb töötada välja olemasolevate monumentidega arvestav terviklik lahendus, lahendada inimeste liikumine Posti tn ja Kaubamaja vahel, lahendada väikevormid, paigutada linna väljavalgustatud vapp või mõni muu linna "väravana" toimiv lahendus.
- Haljasalal tuleb parandada olemasolevate II väärtusklassi kuuluvate okaspuude valgustingimusi. Haljasalale kaaluda kõrgema haljaspuhvri loomist, nt püramiidhaabade näol, mis suhestuks paremini Kaubamaja hoonega ja lisaks elegantset vertikaalset haljasmahtu.

Illustratsioon. Skeem Tallinna mnt ja Posti tn ristmikul paiknevast Sõjahaudade haljasala lahenduse printsiibist. Haapsalu linna vapp ja näide välja valgustatud tähise lahendusest ja mõjust pimedal ajal. Haljastusse sulanduva tee lahenduse põhimõte, mis võimaldab olemasolevate hauatähistele ja haljastusega arvestamist.

2.9.4 Haapsalu LV hoone lähiümbrus

- Lahendada Haapsalu LV hoone lähiümbrus nii, et see sobituks ka Posti tänava projektilahendusega. Korrastada parkimisala, lahendada lastemänguväljak, kavandada jalgrattaparkimine, väikevormid ja luua esindusväljak.
- Paigaldada alale ka nt väljõusaal

Illustratsioon Denfit pinnapealselt (ei vaja vundamenti) paigaldatav spordiseadmete grupp.
(<https://www.denfit.nl/en/products/professional/>)

2.9.5 Haapsalu Piiskopilinnus

- Luua Posti tn ja Haapsalu Piiskopilinnuse vahel tugevam side. Linnust puudutav informatsioon peaks olema Posti tänaval linnusesse suunduva tee ääres.

2.9.6 Haapsalu Kultuurimaja

- Rajada lisaparkla parkla Kultuurimaja lääneserva, Vaba tänava äärde. Parkimisala eraldatakse muust liiklusest puude ja haljasribaga.
- Vaba tänava tee ristlõige võiks olla selline, kus keskmine tee osa on silutatud murtud pinnaga graniitkividest, mis sunnib autosid kiirust vähendama ning kitsendab tänavat visuaalselt ja äärmised rajad on asfaldist, et võimaldada ratturitele mugavat sõitu. Tee telje osa on kumeralt laotud, et sundida autojuhte rohkem vastassuunavööndisse (eemale jalgratturist), kui soovitakse möödasõitu teha.

Illustratsioon Ratta ja sõidutee lahendusi Hollandist

- Sõidutee ja kõnnitee vahele paigaldada minimaalse kõrgusega äärekivi (5...15 mm), et võimaldada ratturitel lihtsalt ärasõitu sõiduteelt.⁹ Asfaltteedel võib kasutada ka künniseid (vt ptk 2.4, mis võimaldab ratturitel mugavalt mööduda.

⁹ <https://www.tallinn.ee/est/Teehoiutoode-taiendavad-nouded>

- Kultuurimaja ette sillutatud alale paigaldada väliraamatukogu/lugemispaviljon, kuhu Haapsalu elanikud saaksid tuua oma raamatuid ja võtta teiste poolt sinna jäetud kirjandust. Kultuurimajas asub Lääne Maakonna Raamatukogu, kes saaks selle haldamisega ka tegeleda. Hoone rajada kergkonstruktsioonidest. Paviljon peab olema katusega (nt klaasiga). Paviljoni ümber paigaldada istutuskastid ronitaimedega. Paviljon paigaldada pinnapealselt. Värvitoonid ja arhitektuurne lahendus peab sobituma kultuurimajaga.

Illustratsioon

Välisruumi projekti autorid:

Kersti Lootus, vastutav spetsialist, volitatud maastikuarhitekt-ekspert, tase 8

Kiur Lootus, volitatud arhitekt, tase 7

Kadri Uusen, maastikuarhitekt

Siim Lootus, projekteerija

1. detsember 2020. a.

